

ویرنه نامه
وفات حضرت خدیج رضی اللہ عنہ

مقام حضرت خدیجه علیها السلام در روایات

سخن از حضرت خدیجه علیها السلام، سخن از يك دنیا عظمت و پایداری واستقامت در هدف است. به حق قلم فرسایی درباره کسی که خداوند بر او سلام و درود می فرستد، بسی مشکل است. اما به مصداق «مالا یدرک کله لایدرک کله»، به بررسی گوشه هایی از شخصیت و زندگی این بزرگ بانو می آوریم:

خدیجه علیها السلام از پدری به نام خویلد بن أسد بن عبدالعزی بن قصی، از خاندان قریش [ابن اثیر جزری، أسد الغابه، ۱۴۰۹ق، ج ۶، ص ۷۸] و مادری به نام فاطمه بنت زائده متولد شد. [ابن عبدالبر، الاستیعاب، ۱۴۱۲ق، ج ۴، ص ۱۷-۱۸] او حدود سه یا چهار دهه قبل از آغاز بعثت پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم در مکه به دنیا آمد و در همان شهر، در خانه پدرش، رشد یافت. [ابن سعد، الطبقات الکبری، ۱۴۱۰ق، ج ۸، ص ۱۱، شماره ۴۰۹۶]

منابع تاریخی، گزارش چندانی درباره شخصیت خدیجه علیها السلام، در دوران پیش از اسلام ارائه نکرده اند. او ثروتمند بوده، تجارت می کرده و سرمایه خود را به صورت مضاربه و استخدام افراد برای تجارت، به کار می گرفته است. [ابن کثیر، البداية و النهایة، ۱۴۰۷ق، ج ۲، ص ۲۹۳؛ ابن سید الناس، عیون الاثر، ۱۴۱۴ق، ج ۱، ص ۶۳]

در گزارشات تاریخی به جایگاه بالای اجتماعی و حسن شهرت او در شرف و نسب اشاره شده است؛ ابن سید الناس در این باره آورده است: «او زنی شریف و بادریات بود که خداوند خیر و کرامت برای او در نظر گرفته بود. به لحاظ نسب در طبقه متوسط از انساب عرب جای داشت، اما دارای شرافتی عظیم و ثروتی زیاد بود.» [ابن سید الناس، عیون الاثر، ۱۴۱۴ق، ج ۱، ص ۶۳] بلاذری نیز از قول واقدی در اسنادش گفته است: «خدیجه علیها السلام بنت خویلد، زنی با اصل و نسب و تاجری ثروتمند بود.» [بلاذری، الانساب الاشراف، ۱۴۱۷ق، ج ۱، ص ۹۸]

اسلام آوردن

مورخانی همچون بلاذری [بلاذری، أنساب الأشراف، ۱۴۱۷ق، ج ۱، ص ۴۷۱] و ابن سعد (کاتب واقدی) [ابن سعد، الطبقات الکبری، ۱۴۱۰ق، ج ۳، ص ۱۵] در قرن سوم، ابن عبدالبر در قرن پنجم [ابن عبدالبر، الاستیعاب، ۱۴۱۲ق، ج ۲، ص ۵۴۶]، و ابن خلدون در قرن هشتم [ابن خلدون، تاریخ ابن خلدون، ۱۴۰۸ق، ج ۲، ص ۴۱۰]، حضرت خدیجه را اولین مسلمان معرفی کرده اند. برخی مورخان اجماع مسلمانان را بر این دانسته اند که حضرت خدیجه اولین ایمان آورنده به پیامبر اسلام بوده است [ابن اثیر، الكامل، ۱۳۸۵ق، ج ۲، ص ۵۷]

منابع همچنین در تعیین مصادیق السابقون در اسلام، خدیجه علیها السلام و علی علیه السلام را اولین ایمان آورندگان بر شمرده اند. [مقریزی، امتاع الاسماء، ۱۴۲۰ق، ج ۹، ص ۸۸] این منابع همچنین به پیشگامی خدیجه علیها السلام به همراه علی علیه السلام در برپایی نماز به همراه پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم اشاره کرده و آنان را اولین نمازگزاران عالم اسلام معرفی کرده اند. [ابن اثیر جزری، أسد الغابه، ۱۴۰۹ق، ج ۶، ص ۷۸؛ ابن عبدالبر، الاستیعاب، ۱۴۱۲ق، ج ۳، ص ۱۰۸۹]

نقش خدیجه علیها السلام در اسلام

کمک های مالی حضرت خدیجه علیها السلام موجب غنای پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم شد.

خداوند در مقام بیان نعمت های خود به پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم می فرماید: «خداوند تو را فقیر یافت و بی نیاز نمود.» [ضحی: ۸]. رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم نیز همواره می فرمودند: «هیچ مالی به من سود نبخشید، آنگونه که ثروت خدیجه علیها السلام به من سود بخشید.» [مجلسی، بحار الانوار، ۱۴۰۳ق، ج ۱۹، ص ۶۳] بنابراین روایات اسلامی، پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم از اموال خدیجه علیها السلام در راه کمک به آزادی بدهکاران، یتیمان، و بینوایان استفاده می کرد.

در ماجرای محاصره شعب ابی طالب، اموال حضرت خدیجه علیها السلام در حمایت از بنی هاشم مصرف شد، تا آنجا که در روایت آمده است: «ابوطالب و خدیجه علیها السلام همه اموال خود را برای حفظ اسلام و محاصره شدگان انفاق نمودند.» [مجلسی، بحار الانوار، ۱۴۰۳ق، ج ۱۹، ص ۱۶] «و انفق ابوطالب و خدیجه علیها السلام جميع مالها.» [در جریان محاصره شعب ابی طالب، حکیم بن حزام برادرزاده خدیجه علیها السلام، شترها را می آورد و با آن شترها، گندم و خرما را حمل می کرد و با زحمت و خطر زیاد، آنها را به بنی هاشم می رساند.] [ابن هشام، السیره النبویه، بیروت، ج ۱، ص ۳۵۳-۳۵۴] این بخشش به گونه ای بزرگ و خالصانه بود که خداوند آن را گرامی داشت و این کار بزرگ خدیجه علیها السلام را در ردیف نعمت ها و مواهب بزرگ خود به بنده برگزیده اش محمد صلی الله علیه و آله و سلم بر شمرد. [مجلسی، بحار الانوار، ۱۴۰۳ق، ج ۳۵، ص ۴۲۵؛ ابن شهر آشوب، مناقب آل ابی طالب، قم، ج ۳، ص ۳۲۰] پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم نیز همواره از بخشندگی و ایثار این بانوی گرامی، با عظمت و بزرگی یاد می کرد. [ابن عبدالبر، الاستیعاب، ۱۴۱۲ق، ج ۴، ص ۱۸۱۷]

جایگاه

خدیجه بانویی شریف، ثروتمند و دارای اعتبار در روزگار خود بود. [طبری، تاریخ الامم و الملوک، ۱۳۸۷ق، ج ۲، ص ۲۸۱] جابر بن عبدالله انصاری در روایتی از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم، سرور زنان جهان را خدیجه علیها السلام، فاطمه علیها السلام، مریم و آسیه معرفی نموده است. [ابن کثیر، البداية و النهایة، ۱۴۰۷ق، ج ۲، ص ۱۲۹] همچنین پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم، خدیجه علیها السلام را از جمله زنان کامل در جهان [ابن کثیر، البداية و النهایة، ۱۴۰۷ق، ج ۲، ص ۱۲۹] و نیز از بهترین زنان معرفی کرده است. [مقریزی، إمتاع الأسماع، ۱۴۲۰ق، ج ۱۵، ص ۶۰] در منابع اسلامی، از خدیجه با القابی همچون طاهره، زکیه، مرضیه، صدیقه، سیده نساء قریش [ابن کثیر، البداية و النهایة، ۱۴۰۷ق، ج ۳، ص ۱۵]، ابن کثیر در نقل جریان آغاز وحی به این لقب حضرت خدیجه علیها السلام اشاره دارد؛ بیهقی، دلائل النبوة، ۱۴۰۵ق، مقدمه کتاب، ص ۱۶]، خیر النساء [ابن اثیر جزری، أسد الغابه، ۱۴۰۹ق، ج ۶، ص ۸۳] و بانوی بلند مرتبه [مجلسی، بحار الانوار، ۱۴۰۳ق، ج ۱۰، ص ۱۸۹] و نیز با کنیه ام المؤمنین یاد شده است. [السیلاوی، الأنوار الساطعة، ۱۴۲۴ق، ص ۲۴]

در منابع آمده است که حضرت خدیجه علیها السلام بهترین و صادق ترین وزیر، مشاور و مایه آرامش پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم بود. [ابن کثیر، البداية و النهایة، ۱۴۰۷ق، ج ۲، ص ۶۱؛ ابن اثیر جزری، أسد الغابه، ۱۴۰۹ق، ج ۱، ص ۲۶] پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم سال ها پس از رحلت خدیجه علیها السلام به یاد او بود و بی نظیر بودنش را مطرح می نمود. هنگامی که عایشه به پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم گفت خدیجه علیها السلام بیش از همسری مسن برای تو نبود، پیامبر بسیار ناراحت شد و بار د این سخن گفت: «خداوند هیچ گاه برایم همسری بهتر از او جایگزین نکرد، او مرا تصدیق نمود هنگامی که هیچ کس مرا تصدیق نکرد، یاری ام کرد در

آن اقرأ عليك السلام، وبشرها بيت في الجنة من قصب لا صخب فيه ولا نصب». (الإصابة في تمييز الصحابة ج ٨ ص ١٠٢). حضرت خديجه سلام الله عليها از خانه بيرون آمد و پيغمبر بيرون مکه بود و از ترس قريش بعضی از روزها می رفتند در کوهها آنجا مخفی می شدند. خديجه کبری بلند شد: غذایی برای حضرت رسول اکرم پخته بود داشت می رفت، جبرئیل را دید به صورت یک مرد، این مرد از خديجه سؤال کرد پيغمبر کجاست؟ خديجه را ترس فرا گرفت و ترسید که این مرد جزء همان هایی است که می خواهد پيغمبر را ترور کند و پيغمبر را نابود کند، چیزی نگفت و آن مرد رفت. حضرت فرمود: خديجه آن مردی که دیدی جبرئیل بود و فرمود: به من گفت که به تو سلام برسانم و به من گفت که به تو بشارت بدهم بر قصر و خانه در بهشت برای شما.

حاکم نیشابوری در المستدرک و بقیه علماء نقل کرده اند: أَخْبَرَنِي أَحْمَدُ بْنُ سَهْلٍ الْفَقِيهَ بَخَارِي، ثنا قَيْسُ بْنُ أَيْفٍ، ثنا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعْدٍ، ثنا جَعْفَرُ بْنُ سُلَيْمَانَ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ رَضَى اللَّهِ عَنْهُ قَالَ: « أَتَى جَبْرِيْلُ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعِنْدَهُ خَدِيجَةُ رَضَى اللَّهُ عَنْهَا، فَقَالَ: إِنَّ اللَّهَ يُقَرِّئُ خَدِيجَةَ السَّلَامَ، فَقَالَتْ: إِنَّ اللَّهَ هُوَ السَّلَامُ وَعَلَيْكَ السَّلَامُ وَرَحْمَةُ اللَّهِ » هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ عَلَى شَرْطِ مُسْلِمٍ، وَلَمْ يُخَرِّجَاهُ» (المستدرک علی الصحیحین ج ٣ ص ٢٠٦. و السنن الکبری ج ٧ ص ٣٩٠ ح ٨٣٠١ و ج ٩ ص ١٤٦ ح ١٠١٣٤). از انس، رضی الله عنه، روایت شده است که فرمود: جبرئیل نزد پیامبر آمد، در حالی که خديجه نزد ایشان بود، و گفت: خداوند بر خديجه سلام می فرستد. خديجه گفت: همانا خداوند خود سلام است و سلام بر جبرئیل و سلام و رحمت و برکت خدا بر تو باد ای رسول خدا

متواتر بودن روایت با اسناد های بسیار فراوان

اسناد دیگر این روایت که بالغ بر ٨٦٧ سند در مکتبه الشامله پیدا گشته است فقط برای اطلاع محققین ارجمند به چند نمونه اشاره می نمایم: سنن الترمذی ج ٦ ص ١٨٥. تفسیر القرآن العظیم ج ٤ ص ٥٣٩. سلسله الأحادیث الصحیحة ج ٤ ص ٧٢ و ج ٧ ص ١٦١٠ و ١٦١٢ و ١٦١٣. مسند الإمام أحمد بن حنبل ج ٢ ص ٣٧١ ح ١٧٥٨ و ج ٧ ص ١١ ح ٧١٥٦. فضائل الصحابة ج ٢ ص ٨٥٠ تا ٨٥٦. الأحاد والمثانی ج ٥ ص ٣٨٢ و ٣٨٣.

المعجم الكبير ج ١ ص ٣٤ و ج ٢ ص ١٨٨ و ج ١٣ ص ٧٢ و ج ٢٣ ص ٩ و ١٠. مجمع الزوائد ومنبع الفوائد ج ٩ ص ٢٢٣ و ٢٢٤ و ٤١٦. عمدة القاری شرح صحیح البخاری ج ١٠ ص ١٢٨ و ج ١٦ ص ٢٨٠ و ٢٨١. الجمع بین الصحیحین البخاری و مسلم ج ١ ص ٥٠٥ و ج ٣ ص ١٧٦.

حضرت خديجه عليها السلام، یکی از بهترین زنان بهشتی

محمد بن اسماعیل بخاری در روایت دیگری نقل می کند که حضرت خديجه سلام الله عليها از برترین زنان بهشتی هستند: حدثني أحمد بن أبي رجاء حدثنا الثَّوْرِيُّ عن هِشَامٍ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبِي قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ جَعْفَرٍ قَالَ سَمِعْتُ عَلِيًّا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ خَيْرُ نِسَائِهَا مَرْيَمُ ابْنَةُ عِمْرَانَ وَخَيْرُ نِسَائِهَا خَدِيجَةُ. (صحیح البخاری ج ٤ ص ١٦٤). عبد الله بن جعفر از علی (عليه السلام) نقل می کند که فرمود: از رسول خدا شنیدم که می فرمود: بهترین بانوان بهشت

زمانی که هیچ کس مرا یاری نکرد، از مالش در اختیارم قرار داد، زمانی که همه، مالشان را از من دریغ کردند.» [ابن عبدالبر، الاستیعاب، ١٤١٢ق، ج ٤، ص ١٨٢٤]

برخی معتقدند مهمتر از مکتب مادی وی، ثروت بی پایان معنوی او بود. او با رد درخواست بزرگان و اشراف قريش، و انتخاب پیامبر صلى الله عليه وسلم به عنوان همسر خود، نعمت برخورداری از ثروت مادی را با تضمین سعادت مندی آخرت و بهره مندی از نعمت های ابدی بهشت، کامل نمود و خردمندی اش را به رخ همگان کشید. او برای دستیابی به این نعمت، اولین مسلمان و اولین تصدیق کننده پیامبر صلى الله عليه وسلم شد و به همراه او اولین نماز را برپا داشت.

مناقب و فضایل حضرت خديجه عليها السلام از دیدگاه بزرگان و علمای اهل سنت

سلام خداوند و توصیف خانه حضرت در بهشت توسط جبرئیل به حضرت خديجه عليها السلام

بخاری در کتاب صحیح خود از ابوهریره چنین می گوید: حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ، عَنْ عَمَارَةَ، عَنْ أَبِي زُرْعَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ: « أَتَى جَبْرِيْلُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ: هَذِهِ خَدِيجَةُ قَدْ أَتَتْ مَعَهَا إِنَاءٌ فِيهِ إِدَامٌ، أَوْ طَعَامٌ أَوْ شَرَابٌ، فَإِذَا هِيَ أَتَتْكَ فَأَقْرَأْ عَلَيْهَا السَّلَامَ مِنْ رَبِّهَا وَمِنِّي وَبَشِّرْهَا بِبَيْتٍ فِي الْجَنَّةِ مِنْ قَصَبٍ لَا صَخَبَ فِيهِ، وَلَا نَصَبَ » (صحیح البخاری ج ٥ ص ٣٩). حضرت جبرئیل نزد نبی مکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) برای وحی آمده بود و گفت: اینک حضرت خديجه عليها السلام برای تو غذا و آب می آورد؛ وقتی آمد، از ناحیه خداوند به حضرت خديجه عليها السلام سلام برسان و همچنین از من به او سلام برسان و او را بشارت بده که خداوند برای او در بهشت خانه ای در نظر گرفته از تارهای طلا و نقره که در آنجا هیچ مشقت و ناراحتی وجود ندارد.

مسلم در کتاب صحیح مسلم خود از ابوهریره نقل می کند که: حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، وَأَبُو كُرَيْبٍ، وَأَبُو ثَمَيْرٍ، قَالُوا: حَدَّثَنَا ابْنُ فُضَيْلٍ، عَنْ عَمَارَةَ، عَنْ أَبِي زُرْعَةَ، قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ، قَالَ: أَتَى جَبْرِيْلُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ هَذِهِ خَدِيجَةُ قَدْ أَتَتْكَ مَعَهَا إِنَاءٌ فِيهِ إِدَامٌ أَوْ طَعَامٌ أَوْ شَرَابٌ، فَإِذَا هِيَ أَتَتْكَ، فَأَقْرَأْ عَلَيْهَا السَّلَامَ مِنْ رَبِّهَا عَزَّ وَجَلَّ، وَمِنِّي، وَبَشِّرْهَا بِبَيْتٍ فِي الْجَنَّةِ مِنْ قَصَبٍ، لَا صَخَبَ فِيهِ وَلَا نَصَبَ » قَالَ أَبُو بَكْرٍ فِي رِوَايَتِهِ: عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَلَمْ يَقُلْ: سَمِعْتُ وَلَمْ يَقُلْ فِي الْحَدِيثِ: وَمِنِّي (صحیح مسلم ج ٤ ص ١٨٨٧). جبرئیل خدمت نبی مکرم در غار حراء نازل شد، فرمود: حضرت خديجه نزد تو می آید و ظرفی که در آن غذا و آب و خورشتی است برای تو می آورد، وقتی خديجه کبری نزد تو آمد، یا رسول الله از طرف خدا به او سلام برسان و از طرف من جبرئیل هم به او سلام برسان و به او بشارت بده که خدای عالم در بهشت قصری برای او در نظر گرفته است که از تارهای طلا ساخته شده است و هیچ گونه لرزش و سرو صدایی و مشقتی در آنجا نیست.

ابن حجر عسقلانی در کتاب الإصابة گوید: وأخرج ابن السَّيِّئِ بسند له عن خديجة- أنها خرجت تلتمس رسول الله صلى الله عليه وسلم بأعلى مكة ومعها غذاؤه، فلقبها جبريل في صورة رجل، فسألها عن النبي صلى الله عليه وسلم فهابته، وخشيت أن يكون بعض من يريد أن يغتاله، فلما ذكرت ذلك للنبى صلى الله عليه وسلم قال لها: « هو جبريل، وقد أمرنى

ویرودنامه وفات حضرت خدیجه

مریم دختر عمران و خدیجه است.

احمد حنبل در کتاب مسنداش اینچنین روایت نقل می کند: حَدَّثَنَا يُونُسُ، حَدَّثَنَا دَاوُدُ بْنُ أَبِي الْفَرَاتِ، عَنْ عَلِيٍّ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، قَالَ: خَطَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْأَرْضِ أَرْبَعَةَ خُطُوطٍ، قَالَ: «تَذَرُونَ مَا هَذَا؟» فَقَالُوا: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَفْضَلُ نِسَاءِ أَهْلِ الْجَنَّةِ: خَدِيجَةُ بِنْتُ خُوَيْلِدٍ، وَفَاطِمَةُ بِنْتُ مُحَمَّدٍ، وَأَسِيَّةُ بِنْتُ مُزَاحِمٍ امْرَأَةُ فِرْعَوْنَ، وَمَرْيَمُ ابْنَةُ عِمْرَانَ»

(مسند الإمام أحمد بن حنبل ج ٤ ص ٤٠٩ و ج ٥ ص ٧٧ و ج ١٨ ص ١٦٢ و ج ٤٤ ص ٩). می دانید این چهار خطی که کشیدم چیست؟ گفتند: خدا و پیامبرش بهتر می دانند. پیغمبر اکرم فرمود: با فضیلت ترین زنان بهشت چهار تا هستند: حضرت خدیجه و حضرت زهرا و حضرت آسیه و حضرت مریم سلام الله علیهن اجمعین.

حاکم نیشابوری در کتاب المستدرک این روایت را نقل میکند و صحیح السند می داند: حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ يَعْقُوبَ، ثنا الْعَبَّاسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الدُّورِيُّ، ثنا يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُؤَدَّبِ، ثنا دَاوُدُ بْنُ أَبِي الْفَرَاتِ، عَنْ عَلِيٍّ بْنِ أَحْمَرَ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، قَالَ: خَطَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْأَرْضِ أَرْبَعَةَ خُطُوطٍ وَقَالَ: «تَذَرُونَ مَا هَذَا؟» فَقَالُوا: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَفْضَلُ نِسَاءِ أَهْلِ الْجَنَّةِ خَدِيجَةُ بِنْتُ خُوَيْلِدٍ، وَفَاطِمَةُ بِنْتُ مُحَمَّدٍ، وَمَرْيَمُ بِنْتُ عِمْرَانَ» وَأَخْبَسَهُ قَالَ: «وَأَمْرَأَةُ فِرْعَوْنَ» هَذَا حَدِيثٌ صَحِيحٌ الْإِسْنَادِ، وَلَمْ يُخْرِجَاهُ بِهَذِهِ الشِّيْكَاقَةِ (المستدرک علی الصحیحین ج ٢ ص ٥٣٩ و ج ٣ ص ٢٠٤).

هیثمی در مجمع الزوائد خود این روایت را می آورد و صحیح السند می داند این روایت را: وَعَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ: «خَطَّ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - فِي الْأَرْضِ أَرْبَعَةَ خُطُوطٍ، فَقَالَ: «تَذَرُونَ مَا هَذَا؟». فَقَالُوا: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -: «أَفْضَلُ نِسَاءِ أَهْلِ الْجَنَّةِ خَدِيجَةُ بِنْتُ خُوَيْلِدٍ، وَفَاطِمَةُ بِنْتُ مُحَمَّدٍ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - وَمَرْيَمُ ابْنَةُ عِمْرَانَ، وَأَسِيَّةُ ابْنَةُ مُزَاحِمٍ امْرَأَةُ فِرْعَوْنَ» . رَوَاهُ أَحْمَدُ، وَأَبُو يَعْلَى، وَالطَّبْرَانِيُّ، وَرَجَّاهُمْ رَجَالُ الصَّحِيحِ. (مجمع الزوائد ومنبع الفوائد ج ٩ ص ٢٢٣).

ابن عبدالبر و ذهبی از ابوهریره نقل می کنند که نبی مکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) فرمود: حَدَّثَنَا بَدَلُ بْنُ الْمُحَبَّرِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ السَّلَامِ، قَالَ: سمعت أبا يزيد المدني يحدث عن أبي هريرة، قال: قال رسول الله صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: خَيْرُ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ أَرْبَعٌ: مَرْيَمُ بِنْتُ عِمْرَانَ، وَابْنَةُ مُزَاحِمٍ امْرَأَةُ فِرْعَوْنَ، وَخَدِيجَةُ بِنْتُ خُوَيْلِدٍ، وَفَاطِمَةُ بِنْتُ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. (الاستيعاب في معرفة الأصحاب ج ٤ ص ١٨٢١. وسير أعلام النبلاء ج ٢ ص ٥٢ و ١٢٦).

بهترین زنان جهان چهار نفر هستند. حضرت مریم عليها السلام و آسیه عليها السلام همسر فرعون و حضرت خدیجه عليها السلام و حضرت فاطمه زهرا عليها السلام.

اعتراف عایشه به سرور نساء اهل جنت بودن حضرت خدیجه و حضرت فاطمه عليها السلام

انها قالت لفاطمة: ألا يسرك أنى سمعت رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم يقول: سيدات نساء أهل الجنة أربع: مریم بنت عمران، و فاطمة بنت محمد، و خدیجة بنت خویلد و آسیه بنت مزاحم، امرأة فرعون.

(ابن صباغ المالکی المتوفی (٨٥٥) فی فصول المهمة ص ١٤٥ و فی ط دار الأضواء: ص ١٣٨). عایشه به فاطمه عليها السلام گفت: آیا چیزی را که از پیامبر (صلی الله علیه و آله) شنیدم، خوشحال نمی کند تو را پیامبر (صلی الله علیه و آله) می فرمود: سروران زن های بهشت چهار تن می باشند مریم دختر عمران فاطمه دختر محمد خدیجه دختر خویلد آسیه دختر مزاحم و همسر فرعون پیامبر (صلی الله علیه و آله) فاطمه عليها السلام را می بوید و می بوسد!

اسناد دیگر این روایت صحیح السند در کتب معتبره اهل سنت (فقط در جستجو در مکتبه الشامله بالغ بر ٤٠٠ سند بدست آمده است که ما به اختصار فقط به نام چند مورد اکتفا می شود):

المعجم الكبير ج ١١ ص ٣٣٦ و ج ٢٣ ص ٧. صحیح ابن حبان ج ١٥ ص ٤٧٠. تفسیر القرآن العظیم ج ٨ ص ١٧٣. الدر المنثور ج ٨ ص ٢٢٩. فضائل الصحابة ج ٢ ص ٧٦٠. مسند أبی یعلی ج ٥ ص ١١٠. السنن الكبرى ج ٧ ص ٣٨٨ و ٣٨٩ و ٣٩١. فتح الباری شرح صحیح البخاری ج ٦ ص ٤٤٧ و ٤٧١ و ج ٧ ص ١٠٧ و ١٣٥ و ١٣٩. تحفة الأحوذی بشرح جامع الترمذی ج ١٠ ص ٢٦٥. سلسله الأحادیث الصحیحة ج ٤ ص ١٣.

در روایات معتبر از زنانی که به درجه کمال رسیدند چه کسانی بوده است

جناب شوکانی در فتح القدير می گوید: در صحیحین (صحیح بخاری و مسلم) آمده است که پیغمبر اکرم فرمود: وَفِي الصَّحِيحَيْنِ وَغَيْرِهِمَا مِنْ حَدِيثِ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «كَمُلَ مِنَ الرِّجَالِ كَثِيرٌ، وَلَمْ يَكْمُلْ مِنَ النِّسَاءِ إِلَّا أَسِيَّةُ امْرَأَةِ فِرْعَوْنَ وَمَرْيَمُ بِنْتُ عِمْرَانَ وَخَدِيجَةُ بِنْتُ خُوَيْلِدٍ، وَإِنَّ فَضْلَ عَائِشَةَ عَلَى النِّسَاءِ كَفَضْلِ الثَّرِيدِ عَلَى سَائِرِ الطَّعَامِ» (فتح القدير ج ٥ ص ٣٠٦ و الجامع لأحكام القرآن ج ٤ ص ٨٣) از مردها افراد زیادی به کمال رسیدند؛ ولی از زن ها جز آسیه و مریم و خدیجه کامل نشدند و فضیلت عائشه بر زن ها مثل فضیلت آبگوش است نسبت به دیگر غذاها.

همچنین خود آلوسی سلفی می گوید: روی احمد فی مسنده: سيدة نساء أهل الجنة مریم ثم فاطمة ثم خدیجة ثم آسیه ثم عائشة، و فی الصحیح کمل من الرجال کثیر ولم یکمل من النساء إلا أربع: آسیه بنت مزاحم امرأة فرعون و مریم ابنة عمران و خدیجة بنت خویلد و فاطمة بنت محمد صلی الله تعالی علیه وسلم و فضل عائشة علی النساء کفضل الثريد علی سائر الطعام و خص الثريد - وهو خبز يجعل فی مرق و علیه لحم - (روح المعانی فی تفسیر القرآن العظیم ج ١٤ ص ٣٥٩) و در صحیح آمده است که از مردها تعداد کثیری کامل شدند و از زن ها جز چهار نفر کسی کامل نشد که آسیه و مریم و خدیجه و فاطمه است. و فضیلت عائشه بر زن ها مثل فضیلت آبگوش است نسبت به دیگر غذاها... شاید در آن زمان آبگوش بهترین غذا بوده است. همان طوری که خود آلوسی می گوید همان آبگوشی است که در آن ترید می کنند.

طبرانی در کتاب معجم جواب تحریف ها را اینگونه می دهد: در بعضی از روایات نام دو تن از زنان را حذف کرده اند و یکی از دلایل این گونه طبرانی در کتاب معجم آورده اند:

حَدَّثَنَا الْعَبَّاسُ بْنُ الْفَضْلِ الْأَسْفَاطِيُّ، ثنا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ، حَدَّثَنِي أَخِي، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بِلَالٍ، عَنْ هِشَامِ بْنِ غَزْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ نِسَاءَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كُنَّ حَزْبَيْنِ: حَزْبٌ فِيهِ: عَائِشَةُ،

۳ سال قبل از هجرت پیامبر ﷺ از مکه به مدینه ذکر کرده‌اند. [ابن سیدالناس، عیون الاثر، ۱۴۱۴ق، ج ۱، ص ۱۵۱؛ ابن عبدالبر، الاستیعاب، ۱۴۱۲ق، ج ۴، ص ۱۸۱۷؛ طبری، تاریخ الامم و الملوك، ۱۳۸۷ق، ج ۱۱، ص ۴۹۳؛ ابن سعد، الطبقات الكبرى، ۱۴۱۰ق، ج ۸، ص ۱۴]. این منابع، سن خدیجه را هنگام وفات، ۶۵ سال دانسته‌اند. [طبری، تاریخ الامم و الملوك، ۱۳۸۷ق، ج ۱۱، ص ۴۹۳؛ «و توفیت قبل الهجرة بثلاث سنین، و هی یومئذ ابنة خمس و ستین سنه»]. [ابن عبدالبر، سن خدیجه را هنگام وفات، ۶۴ سال و شش ماه ذکر می‌کند. [ابن عبدالبر، الاستیعاب، ۱۴۱۲ق، ج ۴، ص ۱۸۱۸]. اما بیهقی سن او را ۵۰ سال دانسته است. [بیهقی، دلائل النبوة، ۱۴۰۵ق، ج ۲، ص ۷۲]. برخی از منابع، سال رحلت خدیجه را همان سال درگذشت ابوطالب و اندکی بعد از آن دانسته‌اند. [طبری، تاریخ الامم و الملوك، ۱۳۸۷ق، ج ۱۱، ص ۴۹۳؛ ابن سیدالناس، عیون الاثر، ۱۴۱۴ق، ج ۱، ص ۱۵۱]. [ابن سعد، رحلت خدیجه را ۳۵ روز بعد از وفات ابوطالب می‌داند. [ابن سعد، الطبقات الكبرى، ۱۴۱۰ق، ج ۱، ص ۹۶]. وی و برخی دیگر از مورخان، زمان رحلت خدیجه را، ماه رمضان سال دهم بعثت ذکر کرده‌اند. [ابن سعد، الطبقات الكبرى، ۱۴۱۰ق، ج ۸، ص ۱۴]. ابوطالب عموی پیامبر نیز در همین سال از دنیا رفت. پیامبر این سال را عام الحزن نامید. [مقریزی، امتاع الاسماع، ۱۴۲۰ق، ج ۱، ص ۴۵].

آرامگاه

بنا بر روایات اسلامی، پیامبر ﷺ ابتدا با ردای خودش و سپس با ردای بهشتی، خدیجه را کفن کرد و او را در قبرستان معلایه در دامنه کوه حجون که بر فراز شهر مکه است، به خاک سپرد. [جاسر، اماکن تاریخی اسلامی در مکه مکرمه، ۱۳۷۶ش، ص ۱۱۵]. در قرن هشتم آرامگاه حضرت خدیجه با گنبدی مرتفع ساخته شد. [جاسر، اماکن تاریخی اسلامی در مکه مکرمه، ۱۳۷۶ش، ص ۱۱۵]. این آرامگاه احتمالاً تا سال ۹۵۰ که سلطان سلیمان قانونی، پادشاه عثمانی، آن را به شیوه مقابر مصری تجدید بنا کرد و گنبد بلندی بر آن ساخت، تخریب نشده بود. تا زمان احداث بنای جدید، مزار حضرت خدیجه فقط یک صندوق چوبی داشت. این آرامگاه، براساس کتیبه آن، در سال ۱۲۹۸ مرمّت شد. [رفعت پاشا، مرآة الحرمین، ۱۳۷۷ش، ص ۶۴]. فراهانی در قرن سیزدهم [فراهانی، سفرنامه میرزا محمد حسین حسینی فراهانی، ۱۳۶۲ش، ص ۲۰۲]. از ضریح چوبین آن، که با پارچه مخمل گلابتون دوزی شده پوشیده شده بود، و نیز از وجود متولی و خادم و زیارت‌نامه خوان این بقعه خبر داده است. همچنین بسیاری از زائران و حج‌گزاران که پیش از حکومت آل سعود و تخریب بسیاری از اماکن تاریخی و مذهبی (۱۳۰۵ش) به دست این حکومت، به مکه رفته‌اند، از مقبره او یاد کرده و توصیفات از آن را ذکر کرده‌اند. [حسام السلطنه، دلیل الانام، ۱۳۷۴ش، ص ۱۲۶؛ حیدرآبادی، روزنامه سفر حج و عتبات، ۱۳۹۰ش، ص ۲۳۵]. امروزه مدفن حضرت خدیجه بنای وجود ندارد و زیارتگاه حج‌گزاران زائران مکه است.

وَحَفْصَةُ، وَصَفِيَّةُ، وَسَوْدَةُ، وَحِزْبٌ فِيهِ: أُمُّ سَلَمَةَ وَسَائِرُ أَزْوَاجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ» (المعجم الكبير ج ۱ ص ۰۵). زنان پیامبر اکرم دو حزب بودند؛ يك حزب به سرکردگی عائشه و حفصه و صفیه و سوده، و حزب دیگر در آن ام سلمه و سائر زنان پیامبر. صلی الله علیه و سلم. بودند حکومت ها از حزب عائشه حمایت می کردند

جناب آقای مناوی که از استوانه‌های علمی اهل سنت است و کتابی به نام فیض القدير دارد (که شرح جامع صغیر جناب سیوطی است) می‌گوید: (سيدات نساء أهل الجنة أربع مريم وفاطمة وخديجة وآسية) امرأة فرعون قال جمع: هذا نص صريح في تفضيل خديجة على عائشة وغيرها من زوجاته لا يحتمل التأويل... (حكم الألبانی فی حدیث الجامع الصغیر سیوطی: (صحیح) انظر حدیث رقم: ۳۶۷۸ فی صحیح الجامع. و فیض القدير شرح الجامع الصغیر، ج ۴، ص ۱۲۴). سروران زنان بهشتی چهار تا هستند: مریم، فاطمه، خدیجه و آسیه. این نص صریحی است بر فضیلت حضرت خدیجه بر عائشه و دیگر همسران پیامبر (مثل حفصه و ام سلمه و ام حبیبه) و قابل توجیه هم نیست.

متقی هندی در کتاب کنز العمال که کتاب معتبری است که می‌گوید: «خیر نساء العالمین أربع: مريم بنت عمران؛ وخديجة بنت خويلد، وفاطمة بنت محمد، وآسية امرأة فرعون». «کنز العمال فی سنن الأقوال والأفعال ج ۱ ص ۶ و ج ۱۲ ص ۱۴۳). بهترین زنان جهانیان چهار نفر هستند: حضرت مریم دختر عمران و خدیجه دختر خویلد و حضرت فاطمه دختر محمد و آسیه همسر فرعون. حم یعنی: مسند احمد، ق یعنی: در صحیح بخاری و صحیح مسلم. یک روز گفتم یا رسول الله چقدر اسم این زن را می‌بری او که پیرزنی بیش نبود، حالا شما یک همسر جوان و زیبا دارید!» و پیامبر در جواب عایشه می‌فرماید: «خدیجه اولین زنی بود که به من ایمان آورد و در زمانی که همه مرا ترک کردند او یاری ام کرد» و باز پیامبر می‌فرماید که: «خداوند از هیچ زنی به من فرزند نداد و فقط از خدیجه به من فرزند داد» و این هم از نکات جالبی است که داشتن ریشه‌های طاهر و پاک تا چه حد اهمیت دارد چنان که در مورد ائمه می‌بینیم از همسرانی که خداوند نمی‌خواست هیچ وقت بچه دار نشوند و در میان همسران پیامبر با اینکه بودند کسانی که از شوهران دیگرشان فرزند داشتند اما از پیامبر بچه دار نشدند و این خود نکته بسیار مهمی است که نشان می‌دهد حضرت خدیجه بطن و درونشان هم پاک بوده که باید جایگاه پرورش یک موجود پاکی مثل حضرت زهرا ﷺ باشد و با توجه به گفته‌های قرآن که می‌گوید سخنان پیامبر از روی هوا و هوس نیست بنابراین پیامبر اگر در مورد حضرت خدیجه و یا هر کس دیگر تمجیدی کردند این تمجید ثابت و همیشگی است و پیامبر در مورد حضرت خدیجه فرمودند که «چهار نفر از زنان هستند که بهترین زنان بهشت هستند» و نام آنها را به ترتیب شمرده و گفته‌اند «حضرت خدیجه، حضرت فاطمه، حضرت مریم و آسیه زن فرعون»

وفات

بیشتر منابع تاریخی، سال وفات خدیجه را دهم بعثت، یعنی

خدیجه

خدیجه‌ی کبری علیها الصلاة والسلام در آغاز اسلام ایمان آورد؛ بزرگترین حرکت را به عنوان یک بانوی کامله و عاقله و بزرگوار انجام داد، اول مؤمن به اسلام او بود، بعد هم همه‌ی ثروت خود را در راه دعوت اسلام و ترویج اسلام خرج کرد، و تأثیر این کار را کسانی می‌دانند که در مبارزات و دوران اختناق نقش کمکه‌های مالی را به مبارزین تجربه کردند. که اگر کمکه‌های خدیجه علیها السلام نبود شاید در حرکت اسلام و پیشرفت اسلام یک اختلال و وقفه‌ی عمده‌ای به وجود می‌آمد. بعد هم با رسول خدا و همه‌ی مسلمین به شعب ابی طالب تبعید شدند و چند سال، دو-سه سال زندگی دشوار و طاقت‌فرسا را در آن جا تحمل کردند و در همان شعب ابی طالب هم دعوت حق را لبیک گفت و در حال تبعید از دنیا رفت.